

Sherlockiana

MEDDELELSER FRA
SHERLOCK HOLMES KLUBBEN I DANMARK
THE DANISH BAKER STREET IRREGULARS

"I hear of Sherlock everywhere"

Nr. 4, 2024 * 69. Aargang

Frimurerlogen flytter

ikke, men det gør **Sherlock Holmes Klubbens 75-års-jubilæumsfest**, som skal affyres dér næste år. Datoen skulle have været 10. maj, som meddelt i mails til medlemmerne og i forrige nummer af *Sherlockiana*. Glem den oplysning! Notér den nye, som er at festen afholdes:

Lørdag 31. maj 2025
fra kl. 15 til midnat
i Frimurerlogen på Østerbro

Flere oplysninger vil blive bragt i *Sherlockiana* hen ad vejen efterhånden som de bliver mere konkrete.

Tilmelding og betaling senest **2. april 2025** til Skatmester Michael Skov Lambek, (overførsel via mobilepay 20313929 eller indbetaling på [reg.nr. 2132](mailto:reg.nr.2132), konto-nr. 8981 147 929). Prisen meddeles når beregningerne er afsluttede.

Meddel gerne så hurtigt som muligt om du forventer at deltage i festen.

Hermed vitterliggør Sherlock Holmes Klubbens Scatmester, at:

Danske Medlemmer af Klubben bedes i **Aarskontingent for 2025** indbetale **200** kr. paa:

Reg.-Nr. 2132, Konto-Nr. 8981 147 929.

Udenlandske Medlemmer af the Klubben bedes *—enten* indbetale **260 DKK** (inkl. Gebyr for Bankoverførsel) til samme Konto-Nr.,

—eller overføre, saaledes at Klubben modtager **200 DKK** via PayPal til Bestyrelsesmedlem Christian Monggaard paa: cmc@information.dk.

Uanset hvilken Løsning man vælger, bedes **alle** Members of Klubben ved Indbetaling venligst anføre det **Efternavn**, ved hvilket de identificerer sig, thank you. *MSL*

I maj måned 2025 kan stedet for festen, Frimurerlogens Stamhus, selv fejre et jubilæum: 80-årsdagen for Stamhusets befrielse fra de ubodne gæster som havde okkuperet bygningen i september 1943. "Der, hvor før Jødestjernen prangede over Indgangen, der, hvor Frimureriet havde sin Højborg, vajer nu Dannebrog og Schalburgkorpsets Sol-Fane. Vort Billede viser tydeligt, at det unge og nye Danmark nu er traadt an til Kamp," stod der i korpsets blad da de havde indrettet sig i den særpræget smukke bygning. Det var andre tider. Det er det næsten altid.

Sherlockiana udkommer 3 gange om året

Redaktør: Svend Ranild
redaktion@sherlockholmesklubben.dk

Grundlagt i 1956 af A. D. Henriksen
ISSN 0902-0330 / Sat med Baskerville

Gudme, Elling, Wamberg og Mogensen

Af Palle Schantz Lauridsen

Vi er vant til se tilbage på, hvad fortidens sherlockianere har skrevet. I *Sherlockiana*, i *Sherlock Holmes Årbøgerne*, i forord til oversættelser og alle mulige andre steder. Men vi har det med at overse - eller snarere overhøre, at Statsradiofonien/Danmarks Radio/DR, der skulle sikre lytterne udsendelser af "alsidig, kulturel og oplysende art", selvfølgelig også fandt det nødvendigt at oplyse om Holmes. Man gjorde det med foredrag og causerier. Første gang i 1937.

Dén Iver Gudme

De fleste af de oplysende udsendelser blev tilrettelagt af folk, der havde tilknytning til den organiserede, danske sherlockianisme - i vores egen eller Storm P's klub. Blandt foredragsholderne var der var en betydelig overvægt af midaldrende mænd, sådan som der også har været det i klubberne. Nogle af udsendelserne havde et tematisk fokus som *Holmes og kvinderne* eller *Holmes og musikken*, og flere blev sendt i tilknytning til Radioteatrets Holmes-dramatiseringer af *Baskervilles hund* - én i 1964, en i 1984 og tre i 2005.

Det allerførste Holmes-foredrag blev sendt 3. juli 1937.

Her fortalte cand. jur. Iver Gudme om *Den rigtige Sherlock Holmes*, dén Iver Gudme, som siden skulle oversætte de fem bind i Gyldendals Holmes-udgave fra 1944 og blive Sherlock Holmes Klubbens første vicepræsident (Lauridsen, 2020). Gudme havde få år efter Statsradiofoniens grundlæggelse allerede i 1928 holdt radioforedrag om nyere engelske og amerikanske forfattere, og han skulle komme til at holde flere radioforedrag efter Holmes-udsendelsen. Dét kan man finde ud af. Men hvad udsendelsen om 'den rigtige' Sherlock Holmes handlede om, må stå hen i det uvisse. Handlede den måske om Joseph Bell, Conan Doyle's lærer på medicinstudiet i Edinburgh? Det finder vi aldrig ud af.

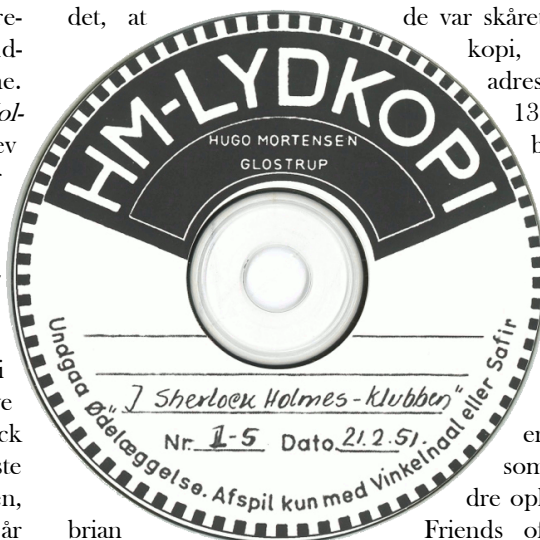
I 1946 tegnede læreren og forfatteren Valdemar Kallendorf, der i små ti år havde holdt en række radioforedrag, og som selv skrev nogle få kriminalromaner, et portræt af Holmes i *Sherlock Holmes under Forstørrelsesglas*. Det var, skrev Berlingske Aftenavis, "meget vellignende" (Lund, 1946), hvad det så måtte betyde.

En aften i Sherlock Holmes Klubben

I december 1950 blev Sherlock Holmes Klubben i Danmark stiftet, og få måneder efter præsenterede journalisten Sven Sabroe en reportage om *En aften i Sherlock Holmes Klubben* (21. februar 1951). I Radiohusets Studie 7 havde han

samlet ni medlemmer af klubben. Han lagde for med at bede dem forholde sig til spørgsmålet om, hvorvidt Holmes var morfinist, hvilket de afviste. Verner Seemann, klubbens præsident, fortalte om, at man opfattede Conan Doyle som dr. Watsons agent, og forklarede, at klubbens medlemmer hyggede sig med den victorianske stemning i fortællingerne. Siden introducerede Seemann de conaniske skåler, som var og er en del af klubbens ritualer. A.D. Henriksen omtalte en række hilsener, man havde fået især fra amerikanske sherlockianere, og 'reportagen' sluttede med, at en række af medlemmerne fremhævede Holmes-foredragene frem for andre kriminalhistorier. Således blev den nydannede klub præsenteret for den danske offentlighed.

En aften i Sherlock Holmes Klubben findes ikke i DR's arkiv; men Klubbens bestyrelse havde på opfordring fra generalsekretær A.D. Henriksen betalt for at få udsendelsen skåret på 78-plader, og således blev den bevaret for eftertiden uden for DR. Af labels på de fem plader fremgik det, at

de var skåret hos HM Lydkopi, der havde adresse på Østervej 13 i Glostrup. Et blandt flere små selskaber, der skar plader til private, virksomheder og organisationer. Pladerne fra Glostrup blev siden digitaliseret og udsendt som CD i et mindre oplag af The Cimbrian Friends of Baker Street (Street, 2003). CD'en, der samlede alle de fem plader på en disc, var udstyret med en kopi af en original label. Den eneste ændring var, at der stod Nr. 1-5 og ikke blot et af numrene 1 til 5. Optagelsen varer ca. 40 minutter. Af programoversigten for 21. februar 1951 fremgår det, at den faktiske udsendelse varede 20 minutter. Man må derfor gå ud fra, at kun ca. halvdelen af materialet på pladerne rent faktisk blev udsendt. Sammenligner man optagelsen med Harald H. Lunds noget patroniserende anmeldelse af udsendelsen (Lund, 1951), kunne det se ud til, at afsnittet med Verner Seemann og en række afsluttende kommentarer fra enkeltmedlemmer ikke blev sendt.

DR var på udsendelsestidspunktet gået over til at optage på lydbånd, så man kan forestille sig, at Klubben havde fået lov til - eller havde betinget sig - at låne båndet, som man så mod betaling fik overspillet til lakplader hos HM Lydkopi. Måske båndet aldrig kom tilbage til sin plads i arkivet; måske det blev slettet og brugt igen til noget andet.

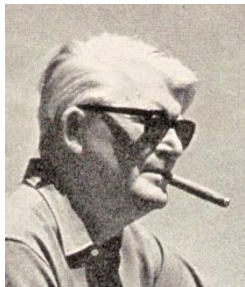
En båndkopi ville under ingen omstændigheder have været til megen gavn, for der var nærmest ingen andre end DR, der havde båndoptagere i begyndelsen af 1950'erne.

Men tilbage til radioudsendelserne.

Apropos "Baskervilles hund"

Professor Christian Elling holdt i 1964 radioforedraget *Apropos "Baskervilles hund"* (13. januar). Elling havde i 1946 skrevet en kronik om, hvordan Holmes' og Watsons fælles lejlighed i Baker Street 221B kunne tænkes at være indrettet. Den blev startskuddet til dannelsen af det, der med Storm P. som præsident samme år blev til *Sherlock Holmes Selskabet i København*. Ellings foredrag dannede optakt til udsendelsen dagen efter af DR's udgave af en BBC-version af fortællingen. Elling argumenterer for, at læsere har brugt for variation, og at kriminalfortællinger derfor også hører hjemme i en velafbalanceret, litterær kost. Han taler dermed op imod opfattelsen af, at kriminallitteratur som sådan skulle være under-

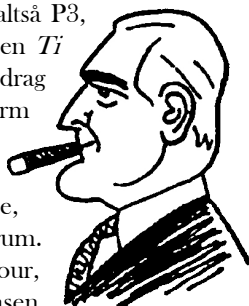
lødigt. Han fortæller også kort om Storm P. og dennes kærlighed til Holmes, før han mod slutningen karakteriserer Holmes-fortællingerne uden at sige for meget om den fortælling, der danner baggrund for det kommende radiohørespil.

Ti kriminelle minutter

I juli 1965 udsendte Musikradioen, altså P3, 10 korte programmer under fællestitlen *Ti kriminelle minutter*. De små foredrag blev i foråret 1966 udgivet i bogform som en "gavebog til Kriminallubbens medlemmer" (Poupplier, 1966, p. 4). Kriminallubben var en serie, der blev udgivet af forlaget Spektrum. Med krimiekspertene Tage la Cour, Hakon Stangerup og Harald Mogensen som redaktører blev der i årene 1965-1968 udgivet omkring 25 kriminalromaner, som medlemmer fik omkring 25 % billigere end andre interesserede (*Politiken*, 15. marts 1966).

De 10 causerier findes formentlig ikke bevaret i anden form, for som udsendelsesrækkens - og bogens - tilrettelægger, Erik Poupplier, forklarede i bogens forord, fandtes de fleste af båndoptagelserne allerede dengang ikke mere. De var, som han lidt ironisk skriver i bogen, "tilintetgjort af ufølsomme sjæle i radiohusets destruktionsafdeling, hvor man ikke forstod, at man her stod overfor noget af blivende værdi - udødelige tanker" (Poupplier, 1966, p. 5).*

Poupplier havde henvendt sig til Poe Klubbens medlemmer, og det var 10 af dem, der fortalte om deres foretrukne kriminalroman. En del af indlæggene omtalte Holmes, der er svær at komme uden om, når talen er om krimilitteratur. Og to af dem handlede helt eller overvejende om Holmes. Det gjaldt Kaj Engholms og Tage la Cours bidrag. Engholm fortalte 8. juli, at man i hans Holmesklub, *The King of Scandinavia's own Sherlockians*, var blevet enige om, at indledningerne til historierne var det bedste, det hyggeligste, ved de 60 fortællinger (Engholm, 1966). La Cour fokuserede

ugen efter på *Baskervilles Hund*. Han gjorde det, fordi han ikke kunne tænke sig "nogen bedre underholdningsroman" (la Cour, 1966, p. 24). Det er den bl.a. på grund af optakten, mener han. Den, der slutter med, at dr. Mortimer fortæller, at han så fodspor ved liget af sir Charles Baskerville, "fodsporene af en kæmpemæssig hund" (la Cour, 1966, p. 25). Og det er da også en mindeværdig *cliff-hanger*. I den oprindelige føljetonudgave i *The Strand Magazine* afsluttede den fortællingens første episode i augustnummeret 1901. Læserne måtte vente en måned på fortsættelsen.

Fra midten af 1960'erne til begyndelsen af 1980'erne var Niels Birger Wamberg vært på en række udsendelser om Holmes: *Holmes, Sweet Holmes - problemer og puslerier* (31. juli 1965), *Myten om Sherlock Holmes* (2. august 1966), *Holmes, Sweet Holmes*, "en musikalsk detektivjagt i Sherlock Holmes og Dr. Watsons fodspor" (11. juni 1975) og *Sherlock Holmes og kvinderne* (1. september 1983). Kun den sidste findes bevaret - og både den og Wamberg vender vi tilbage til.

21. februar 1971 kunne man i udsendelsesrækken *Søndagsuniversitetet* høre det første i en række på seks foredrag om kriminalromanens historie. Det handlede om *Conan Doyles detektiv. Sherlock Holmes i litteraturhistorisk perspektiv*. Lydoptagelsen er ikke bevaret, og foredragsserien ser heller ikke ud til at være blevet udgivet. Foredragsholderen, Nina Aagaard Antal, var mag.art., så mon ikke foredraget skal ses som et tidligt udtryk for, at populærkulturens medier, herunder kriminalromanen, var ved at finde vej ind på universiteterne? Hvis dén antagelse er rigtig, adskilte programmet sig fra de fleste af de øvrige Holmes-programmer, der har været sendt. Det må, som det også fremgår af titlen, have været analytisk, litteraturhistorisk funderet. Og foredragsholderen havde ikke tilknytning til den organiserede sherlockianisme.

Sherlock Holmes og musikken

Krimikenderen, journalisten og forfatteren Harald Mogensen lavede også Holmes-radio. Han tegnede således i *Baker Street - et hjem uden klaver, men med grammofon* (31.3.1981) et portræt af en musikelsker. Ideen med at bruge radiomediet til at spille musik, der bliver omtalt eller lige-frem spillet i Conanen er indlysende god. Udsendelsen blev sendt som en del af P2's Musikaften, og musikken optager da også 60 % af udsendelsens 35 minutter.

Mogensen åbner med et klip fra radioteatrets opførelse fra 1953 af *Den blå karfunkel*, hvor Holmes i skikkelse af Ebbe Rode taler om, at når han ikke er på en sag, beskæftiger han sig med sine piber og sin violin. Med dét som afsæt fører Mogensen lytteren gennem nogle af de musikstykker, der omtales eller antydes i fortællingerne: Barcarollen fra Offenbachs *Hoffmanns eventyr*, en nocturne af Chopin (opus 55, nr. 1 i f-mol), † uddrag af Meyerbeers *Les Hugue-*

† Mogensen nævner kun i få tilfælde andet end komponisten til de musikstykker, han spiller. Musikgenkendelsestjenesten Shazam har her og i andre tilfælde i arbejdet med denne artikel hjulpet mig med at finde frem til titlerne. Holmes nævner i *Et studie i rødt*, at han glæder sig til at hører violinisten Norman Neruda: "Hvad er det nu for en lille sag af Chopin, hun spiller så fantastisk: Tra-la-la-lira-lira-lej" (Conan Doyle, 2012, p. 50) At denne lille sag skulle være den nocturne, Mogensen valgte at spille, er naturligvis gætværk.

*Tak til Michael Skov Lambek for ikke blot at have gjort mig opmærksom på Pouppliers lille bog, men også at have foræret mig et eksemplar.

nots. *Goodbye, Dolly Grey*, en mobiliseringssang, der i England blev sunget under Boerkrigen (1899-1902), bliver brugt som illustration af Watsons erfaringer fra den 2. afghanske krig to årtier tidligere. Mogensen slutter med Paganini, og herefter glider udsendelsen over i det næste program på *Musikafien*.

Mogensen foldede fortællingen om Holmes og musikken yderligere ud, da han i 1987 stod for tre udsendelser om *Sherlock Holmes og musikken* (15. november, 29. november og 13. december). I den genkommende indledning til de tre udsendelser, nævner Mogensen, at det er 100 år siden, den første Holmes-roman, *Et studie i rødt*, gik i trykken. Så der var tale om en slags jubilæumsfejring. Der er en række direkte gentagelser fra den første udsendelse, og som i den fylder musikken meget. Udsendelserne er faktisk snarere blandede, klassiske musikprogrammer end egentlige introduktioner til Holmes og Watson.

I den første udsendelse hører man uddrag af en gammel, skrattende indspilning af Wagners *Den flyvende Hollænder*. Der er violinvirtuositet fra Paganinis hånd, en motet af Orlando De Lasso og et uddrag af Massenets opera *Cendrillon*. Den næste handlede – igen med mange ordrette gentagelser fra '81-udsendelsen – om detektivens forhold til Mendelssohn, Chopin, Offenbach og Meyerbeer.

Endelig fortalte Mogensen i den sidste af de tre udsendelser om dr. Watsons forhold til musik. Han drog en parallel mellem dr. Watsons og Arthur Conan Doyles liv og mente, at Conan Doyle som barn kunne have hørt musik, der drog "festligt gennem" Edinburgh. Derfor lagde han sækkepibemusik på pladetallerkenen. Siden nævnte han, at Watson holdt af Mendelssohn og derfor (!) spillede Mogensen Henry Vieuxtemps' *Elegie opus 30*, for at fortsætte med Paganini og sluttede af med en komponist, der end ikke nævnes i fortællingerne: den engelske Arthur Sullivan og musik fra hans og W.S. Gilberts operette *The Mikado*, der i det mindste er fra den periode, hvor fortællingerne udkom. Den er nemlig fra 1885.

Mogensen kender tydeligvis fortællingerne, deres karakterer og deres forfatter godt. Han er også bekendt med den litteraturen om Holmes. Han henviser fx til Ronald A. Knox' begreb sherlockismer (Knox, 1920) – der henviser til de særlige sproglige formuleringer, Holmes betjener sig af – og til krimiforfatteren Rex Stouts tese om, at Watson var en kvinde (Stout, 1941). Det sidste afviser Mogensen med henvisning til, at Holmes og Watson går i tyrkisk bad sammen – og det ville de ikke have kunnet gøre, hvis Watson var en kvinde! Nok vidste Mogensen, hvad han talte om, men der sneg sig også fejl ind i hans fortælling. Han hævder fx, at Watson i Afghanistan blev såret af "en indfødt spydspids", og at han i den første roman, *Et studie i rødt*, vender hjem til London fra Australien. At romanen fremgår det dog, at han efter i slaget ved Maiwand i Afghanistan at være blevet såret af en "jezailkugle" blev hjemsendt efter et hospitalsophold i Peshawar, der dengang lå i den britiske koloni Indien. Der er også en del gætterier, for i de fleste tilfælde bliver det ikke nævnt i historierne, hvilket stykke musik af en bestemt komponist, der er på tale.

Det var samlet set begrænset, hvad Mogensen fortalte om Holmes og Watson og om deres forhold til musik; men der var meget musik i udsendelserne – men det havde ikke alt sammen noget med Holmes at gøre.

Holmes og kvinderne

Niels Birger Wamberg deltog som nyudnævnt æresmedlem i Sherlock Holmes Klubbens årsmøde i begyndelsen af 1971. I den anledning holdt han et foredrag (NN, 1971, p. 1), og han blev "især i det første årti af sit æresmedlemskab [...] en elsket foredragsholder" (Ranild, 2020, p. 7) ved netop disse årsmøder. Tegning af Henry Lauritzen (Sherlockiana 1971, nr. 1: 1).

Niels Birger Wamberg tager prisen som den, der har holdt flest Holmes-foredrag i radioen. Wamberg var et trænet radiomenneske. Han var mag. art. i litteraturvidenskab og var programredaktør på radioens kulturafdeling i årene 1960-1969. Derefter var han lektor på Danmarks Lærerhøjskole, men han bevarede tilknytningen til radioen. Han blev, formentlig bl.a. med baggrund i sine udsendelser om Holmes, i 1970 udnævnt som æresmedlem i Sherlock Holmes Klubben (NN, 1970, p. 10). Hans udsendelse om *Holmes og kvinderne* fra 1983 er den eneste, der findes i DR's arkiv. Den varer en time og har som sit snurrige udgangspunkt, at læseren ikke kan stole på hverken Watsons beskrivelser eller Holmes' egne udsagn, når det handler om kvinder. For Holmes langt fra så ligeglad med kvinder, som Watson tror, og som han selv påstår. Tværtimod er han en trænet forfører, en Don Juan, mener Wamberg. Han søger støtte til sine synspunkter ved at kommentere fyldige passager fra en række af fortællingerne. De bliver læst op af John Hahn-Petersen som Watson med Gyrd Løfqvist som Holmes og Susse Wold kvinden i de forskellige historier.

Omkring Ole Kröll

Da DR i 1984 udsendte Ole Krølls bearbejdning af *Baskerville hunden*, supplerede man den – som man havde gjort det 20 år tidligere – med radioforedrag. Dels genudsendte man Wambergs *Holmes og kvinderne*, dels blev der produceret en ny udsendelse. Her fortalte Jørgen Andersen, formentlig en af DR's egne medarbejdere,

om *Dr. Watson. Notater og efterladte papirer*. Titlens fremhævelse af dr. Watson er helt i overensstemmelse med det tilsvarende fokus på Watsons karakter i Krølls spil. Andersen lægger da også for med et citat fra Krølls dramatisering og afspiller senere hele 1. afsnits *tour de force*, en

fem minutter lang mareridtsagtig gengivelse af Watsons krigsoplevelser nøje tilpasset Edward Elgars March nr. 4 i *G-dur* fra *Pomp and Circumstance*. Udsendelsen har to hovedafsnit. I det første ser Andersen Holmes som en selvkoncentreret narcissist og som et eksempel på den dekadence, dig-

tere og dandyer som Bernard Shaw og Oscar Wilde dyrkede i 1890'ernes England, paradoksernes tid, som han kalder den. Heroverfor placerer han Watson som den victorianske gentleman, der – i modsætning til Holmes – aldrig kunne drømme om at vise sig i en silkemorgenkåbe og som foretrækker et stille liv i sin klub. I den anden halvdel undersøger han Watsons militærkarriere. Han sammenholder lakoniske krigstelegrammer fra Afghanistan i 1880 med Watsons ligeså lakoniske hjemsendelsespapirer, som – hævder han – er blevet fundet og udgivet. De to kilder tier om, hvordan Watson oplevede krigen, men Andersen mener, at man i radioen godt kan tillade sig at kigge i karakterernes underbevidsthed, sådan som det sker i Krölls dramatisering. Han slutter med nærmest at henvende sig direkte til Watson og spiller hans yndlingsmusik, Mendelssohn. Watson nævner hos Conan Doyle, at Holmes på hans opfordring havde spillet ”nogle af Mendelssohns Lieder”. Det bliver hos Andersen til Andanten fra hans Violinkoncert i e-mol, opus 64. Inden musikken går i gang, kan han derfor sige: ”At your request, Sir!”.

Da Krölls dramatisering af *Baskerville hunden* blev genudsendt på DR Kultur i 2005, genudsendte man ikke Andersens program, men producerede tre nye. De varede hver af godt et kvarter og bar fællestitlen *Bag om Baskervilles Hund*. Tilrettelæggeren var DR's Lone Nyhuus, der i modsætning til, hvad der tidligere havde været normalen, *ikke* var Holmes-ekspert. Derfor havde hun i de to første udsendelser eksperter i studiet. I den første var det bibliotekaren og krimikenderen Marit Haugaard, i den andet privatdetektiven Uffe Bodeholt. Haugaard fortæller om Holmes som litterær figur, Bodeholt om sit arbejde som privatdetektiv. Begge interviews varede omkring 10 minutter, og den resterende tid gik med musik af Edward Elgar, der også blev brugt intenst i den Ole Kröll-dramatisering udsendelserne lagde op til.

I det sidste program causerer Nyhuus om hundens, især den sorte spøgelseshunds, plads i kulturhistorien som ”vor samvittigheds vogter” (Nyhuus, 2005). Her er der ikke plads til Edward Elgar. Måske for at bryde den dystre stemning spiller Nyhuus hyggelig popmusik om hunde – Raquel Rastennis *Vovsen i vinduet*, Shubiduas *Vuffelivov* og som afslutning Teddy Edelmanns *Himmelhunden*, den med ”må jeg tage hunden med i himlen?”

Hver gang, DR i årenes løb har sendt *Baskervilles hund*, har man benyttet lejligheden til også at producere et foredrag. Det skete, da Christian Elling lagde op til dramatiseringen i 1964, da Jørgen Andersen introducerede Ole Krölls version i 1984, og da samme version blev genudsendt i 2005 suppleret med Lone Nyhuus tre korte programmer. Mogensens tre programmer om Holmes og musikken blev tydeligvis sendt i anledning af 100 året for udsendelsen af den første Holmes-roman, mens der ikke synes at have været nogen ydre anledning til, at de øvrige programmer blev sendt. Niels Birger Wamberg havde som mangeårig medarbejder ved DR adgang til selv at foreslå og forestå udsendelser, og selvom han ’kun’ var æresmedlem af Sherlock Holmes Klubben, havde han et tæt forhold til den og var en populær foredragsholder ved årsmøderne. Så i lighed med Christian Elling og Harald Mogensens – og på sin vis også Iver Gudme – var han knyttet til miljøet omkring den organiserede Holmes-interesse i Danmark.

Det er en del af den gældende medieaftale, at Det Kongelige Bibliotek skal ”give danskerne adgang til DR's arkivindhold” (Kulturministeriet, 2023, p. 8). Hvornår det sker og i hvilket omfang henstår stadig i det uvise; men man kan da håbe, at offentligheden for adgang til at lytte til de gamle foredrag. Og til de Holmes-oplæsninger og dramatiseringer, der også har været sendt på DR.

Bilag – Foredrag om Holmes i Danmarks Radio

Ifølge arkivar Oscar Rishede fra DR's arkiv er der kun bevareret få procent af de tidlige udsendelser. I grove træk skal man frem til efter 1980, før store dele af udsendelserne er bevaret.

Uden hjælp fra Oscar Rishede havde jeg ikke haft mulighed for at gennemlytte øvrige udsendelser. 🐾

Bibliografi

- Conan Doyle, A., 2012. *Et studie i rødt*. København: Rosenkilde & Bahnhof.
- Engholm, K., 1966. Conan Doyle. I: E. Pouplier, red. *Ti kriminelle minutter*. København: Kriminalklubben / Spektrum.
- Knox, R., 1920. *Studies in the Literature of Sherlock Holmes*. [Online]
Available at: <http://www.diogenes-club.com/studies.htm> [Senest hentet eller vist den september 2024].
- Kulturministeriet, 2023. *Medieaftale for 2023-2026*. [Online] Available at: https://kum.dk/fileadmin/kum/1_Nyheder_og_presse/2_023/Medieaftale_for_2023-2026_Samling_om_frie_medier_og_staerkt_dansk_indhold_-_TG.pdf [Senest hentet eller vist den 1 november 2024].
- la Cour, T., 1966. Baskervilles hund. I: E. Pouplier, red. *Ti kriminelle minutter*. København: Kriminalklubben / Spektrum.
- Lauridsen, P. S., 2020. Iver Gudme, modstandsmand og Holmes-oversætter. *Sherlockiana*, Issue 1.
- Lund, H. H., 1946. Radio. *Berlingske Aftenavis*, 20 december.
- Lund, H. H., 1951. Gaslyset i Bagerstræde. *Berlingske Aftenavis*.
- NN, 1970. Sherlock Holmes Klubben Årsmødet 1971. *Sherlockiana*, 15. årgang(3/4).
- NN, 1971. Aarsmødet 1971. *Sherlockiana*, 16. årgang(1).
- Nyhuus, L., 2005. *Bag om Baskervilles Hund*, 3. episode. s.l.:DR.
- Pouplier, E., 1966. *Ti kriminelle minutter*. København: Spektrum.
- Ranild, S., 2020. Niels Birger Wamberg. *Sherlockiana*, 65. årgang(2/3).
- Stout, R., 1941. *The Wolfe Pack*. [Online]
Available at: https://www.nerowolfe.org/pdf/stout/home_family/BSI/Watson_was_a_woman.pdf [Senest hentet eller vist den 21 september 2024].
- Street, T. C. F. o. B., 2003. *En aften i klubben*. s.l.:s.n.

Billedet af Ole Kröll er med Krölls tilladelse lånt fra hans hjemmeside, olekroell.dk (Red.)

Titel	Udsendelsesdato	Varighed i minutter	Tilrettelægger
<i>Den rigtige Sherlock Holmes</i>	3.7.1937	30	Iver Gudme
<i>Sherlock Holmes under Førstørrelsesglas</i>	20.12.1946	20	Valdemar Kallendorf
<i>En aften i Sherlock Holmes Klubben</i>	21.2.1951	20	Sven Sabroe
<i>Fra boghylden - Apropos Baskervilles hund</i>	13.1.1964	20	Christian Elling
<i>Conan Doyle</i>	8.7.1965	10	Kaj Engholm
<i>Baskervilles hund</i>	15.7.1965	10	Tage la Cour
<i>Holmes, Sweet Holmes - problemer og puslerier</i>	31.7.1965	55	Niels Birger Wamberg
<i>Myten om Sherlock Holmes</i>	2.8.1966	30	Niels Birger Wamberg
<i>Kriminalromanens historie. Conan Doyles detektiv. Sherlock Holmes i litteraturhistorisk perspektiv.</i>	21.2.1971	20	Nina Aagard Antal
<i>Holmes, Sweet Holmes - en musikalsk detektivjagt i Sherlock Holmes og Dr. Watsons fodspor</i>	11.6.1975	55	Niels Birger Wamberg
<i>221 B, Baker Street - et hjem uden klaver, men med grammofon</i>	31.3.1981	35	Harald Mogensen
<i>Sherlock Holmes og kvinderne. En skildring af den berømte detektiv i rollen som Don Juan</i>	1.9.1983	60	Niels Birger Wamberg
<i>Dr. Watson. Notater og efterladte papirer</i>	4.11.1984	25	Jørgen Andersen
<i>Sherlock Holmes og musikken 1-3</i>	15., 29.11., 13.12.1987	30 x 3	Harald Mogensen
<i>Bag om Baskervilles hund 1-3</i>	15., 22., 24.8.2005	15 x 3	Lone Nyhuus

Stand with me here upon the terrace...

Man kan næppe have været i nærheden af Klubbens medlem **Carsten Frölich** (1932-2024) uden at blive en lille smule skræmt af hans tilsyneladende bryske gemyt - der i virkeligheden dækkede over en stoisk

belevenhed og underfundig humor, som kunne være både skarp, sjov og udfordrende. Det var derfor også trist at modtage beskeden fra hans hustru, Annette, om at Carsten døde d. 22. oktober i år. Særligt trist, fordi han havde glædet sig umådeligt til Klubbens kommende jubilæum.

Carsten aftjente sin værnepligt i Søværnet, og tjenesten førte til hans ansættelse i Hofmarskallatet under marinekongen Frederik 9. Carsten deltog således i kongeparrets statsbesøg i præsident Eisenhowers USA i 1961. Efter fem års tjeneste ved hoffet blev han ansat i Kosangas International, hvor han virkede i 18 år, først i udlandsdivisionen med et tæt rejseprogram i Mellem- og Fjernøsten og siden som informationschef for koncernen.

Efter nogle år på hovedkontoret etablerede Carsten et design- og kunsthåndværkerfirma, studerede kunsthistorie på Københavns Universitet og indledte et livslangt virke som tegner og formgiver. Han har skabt smykker og pretiosa til kongehuset og private klienter, deriblandt et sæt juvelbesatte vinbægre som gave ved dronning Margrethe og prins Henriks sølvbryllup og dåbskrus til de kongelige tvillinger Vincent og Josephine.

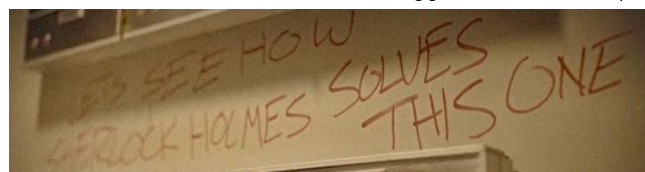
Carsten Frölich blev optaget i Sherlock Holmes Klubben i 2019 som medlem nr. 186. Han var meget glad for karakteren Von Bork, og underskrev sig gerne med dette alias. I artiklen "De niogtredive trin" i *Sherlockiana* i 2022, 4, afsøgte Carsten netop inspirationskilder til denne figur. Han havde en del andre idéer til artikler i ærmet, men dem når vi desværre aldrig at få.

Mia Stampe Lagergaard

De Rødhåredes Kup

I begyndelsen af julemåneden genudsendte DR en engelsk dokumentarfilm fra serien *Historiens vildeste røverier*, nemlig 6. afsnit: "Tunnelgraverne i London". Se den her: https://www.dr.dk/drtv/episode/historiens-vildeste-roeverier-tunnelgraverne-i-london_408880 - eller læs om røveriet her: https://en.wikipedia.org/wiki/Baker_Street_robbery.

Røveriet blev begået i september 1971 af en bande som havde fået ideen til hvordan de kunne bryde ind i Lloyds Bank på Baker Street (!), fra en klassisk krimi, "The Red-Headed League". Inden røverne forlod det ribbede boksrum, skrev de en hilsen på væggen. Se denne dokumentar! Eller læs bare historien om kuppet!

A Study in Scarlet på film, 3. del

Af Svend Ranild

Her følger tredje afsnit af føljetonen om hele, delvise og punktvisse filmatiseringer af *A Study in Scarlet*. De tidligere afsnit blev bragt i *Sherlockiana* 2022, 2-3 & 4. Planen var at fortsætte sagaen i 2023, men andre sider af virkeligheden fyldte op på mit tastatur, og igen og igen blev fortsættelsen forsinket. Men nu er den i gang igen. Inden det sker, opregnes de seks tidligste film som i større eller mindre grad byggede på Watsons debutværk, og blev beskrevet i føljetonens første del.

1) Filmen med den præcise titel *A Study in Scarlet* fra 1914, instrueret af George Pearson og med den meget unge og i seks årtier meget ukendte James Braginton i rollen som Holmes. Filmen er også den første britiske western, da den indledes med Utah-historien. Eksisterer ikke længere.

2) Den anden filmudgave af *Stud*, også fra 1914, er endnu mere bortkommen end den første. Kun 30 minutter lang, lavet af Universal (som i 1940'erne lavede 12 legendariske film med Rathbone og Bruce). Nok ikke uforglemmelig for andet end at en meget ung John Ford under et andet navn måske spillede Watson.

3) En filmkomedie fra 1915 med titlen *A Study in Skarlit*, som også længe har været udskrevet af eksistensen. Har antagelig ikke haft andet med *Stud* at gøre end den forvredne titel. Hovedrollen spillede af den i dag glemte men dengang elskede filmklovn Fred Evans, en barndomsven af Charles Chaplin.

4) William Gillettes skuespil *Sherlock Holmes* blev i 1922 filmatiseret med Drew Barrymores farfar John med samme efternavn som barnebarnet. Filmen indledes af en 30 minutter lang prolog som udnytter elementer fra *Stud*.

5) Reginald Owen spillede Holmes i filmen *A Study in Scarlet* fra 1933. Owens figur har ingen lighedspunkter med den Holmes vi andre kender, og filmen har kun titlen til fælles med *Stud*.

6) I tv-serien *Sherlock Holmes* fra 1954-55 med Ronald Howard i titelrollen indledtes første episode med en række detaljer fra *Stud* om Watsons ankomst til London, hans første møde med Holmes og deres første tid sammen.

Efter denne rekapitulation af hvad der udfoldede sig i *Sherlockiana* for to år siden, fortsætter føljetonen med en mindre forsinkelse.

7) Nu springer vi midt ind i det næste årti, til endnu en tv-serie. I 1964 søsatte BBC i England en prøveklud (er det overhovedet en mulig sætning?) da de lod den formidable Douglas Wilmer (1920-2016) spille Holmes i en dramatisering af "The Speckled Band". Nigel Stock (1919-86) var Watson. Seerne tog godt imod forsøget, og BBC producerede en serie på 12 episoder med de samme spillere i hovedrollerne, som blev sendt i 1965. Alle episoder var dramatiseringer af noveller fra Conanen, som uds spillede i den korrekte victorianske tidsramme.

seringer af noveller fra Conanen, som uds spillede i den korrekte victorianske tidsramme.

Nogle år senere ønskede BBC at lave en fortsættelse af serien i det samme tidsmiljø. Douglas Wilmer meldte afbud. Han havde ikke lyst til igen at arbejde under det pres som den første serie havde været, og produktionsplanen for den nye serie ville være endnu strammere. BBC måtte finde en ny Holmes, og de første spillere der blev kontaktet, var John Neville (som i 1965 havde spillet Holmes i Ripper-filmen *A Study in Terror*) og Eric Porter (dengang berømt som Soames i den skelsættende tv-serie *The Forsyte Saga* med 26 episoder i 1967 og i 1985 uhyggelig som Jeremy Bretts Moriarty). Andre kontrakter forhindrede dem i at sætte deerstalkeren på hovedet, og efter mere søgen valgtes Peter Cushing (1913-94), som i 1959 havde spillet Holmes i *The Hound of the Baskervilles* fra Hammer Films. Nigel Stock var igen Watson (og i 1985 blev han opfinderer Rupert Waxflatter i *Young Sherlock Holmes*, hvor Nicholas Rowe var den unge Sherlock).

Waxflatter i *Young Sherlock Holmes*, hvor Nicholas Rowe var den unge Sherlock).

Peter Cushing var et godt valg og er stadig en Holmes man oplever med glæde og ikke kun på grund af sit skarpt skulpterede ansigt. Men om sin præstation i rollen sagde han selv senere: "Whenever I see some of those stories they upset me terribly, because it wasn't Peter Cushing doing his best as Sherlock

Holmes - it was Peter Cushing looking relieved that he had remembered what to say and said it!" For arbejdet med filmatiseringen af den nye serie 16 episoder havde været uhyre anstrengende, med skarpe deadlines. Serien med Douglas Wilmer havde været sort-hvidt fjernsyn, men Cushing-serien blev lavet i farver, som et af de første kulørte BBC-værker. Endnu et stresserement i produktionen, da farver krævede mere kompliceret lysætning og derfor mere tid til håndværkerne og mindre tid til spillerne.

Episodernes rækkefølge forekommer lige så tilfældig i serien med Cushing som i den med Wilmer. Den første episode var "The Second Stain". Den anden var "A Study in Scarlet". Og her stopper opremsningen. Denne filmatisering af *A Study in Scarlet* er den hidtil mest loyale over for originalen (og er heldigvis en af de blot fem episoder i serien som stadig kan ses). Scriptet var skabt af Hugh Leonard (1926-2009), og instruktøren var Henri Safran (1932-).

Burke (1934-) - Jeremy Bretts første Watson i Granada-serien (1984-85).

† Her er det vanskeligt ikke at nævne at Nyree Dawn Porter (1936-2001), som legemliggjorde Soames' første hustru, Irene(!), havde spillet lady Brackenstall i Wilmer-seriens Abbey Grange-episode.

‡ Jeg vil blot tilføje at i den sjette historie, "The Greek Interpreter", spillede Davenport (som vist kun kendes af kendere), af Edward Hardwicke (1932-2011), Jeremy Bretts anden Watson.

* Fun fact: I episode 8, "The Beryl Coronet", blev slynglen sir George Burnwell spillet med djævelsk skurkagtighed af David

Ved en dramatisering af *A Study in Scarlet*, skal to problemer løses først: 1) Hvordan behandles kapitel 1-2 i romanens første del, og 2) hvordan behandles kapitel 1-5 i anden del. Problem 1 drejer sig om at bogens krimiplot først begynder i tredje kapitel (de to første kapitler handler om hvordan Watson og Holmes mødes og lærer hinanden at kende). Problem 2 drejer sig om at handlingens kontinuitet afbrydes ved inkluderingen af en historie som foregår mange år tidligere og på et andet kontinent (Utah-kapitlerne). Begge problemer løstes fint i den 47 minutter lange episode med Peter Cushing, som sendtes af BBC i september 1968.

Det første billede på skærmen viser en åben kiste som indeholder et hvidklædt kvindeligt med hænderne på brystet. Derefter ses hænderne fra siden i nærbillede. En mandehånd trænger ind i billedet, trækker en fingerring af en af kvindens hænder og løfter ringen i vejret. Hvis man er opmærksom, kan man se at den dodes brystkasse hæver og sænker sig. Forklaringen på dette er ikke at kvinden i virkeligheden ikke er død, men at produktionen har haft en stram tidsramme så der ikke har været tid til at tage scenen om. Man har måske konkluderet at der alligevel ikke er nogen der lægger mærke til det (og der er nok heller ikke nogen der har gjort det før man kunne se filmen på VHS og spole tilbage for at tjekke om det var sandt, det man fornemmede).

Ligsynet har taget 20 sekunder, og nu begynder der at komme credits på skærmen. Tre spillere krediteres; først naturligvis Peter Cushing og Nigel Stock. Og derefter ses en sidste, overraskende kreditering: "Featuring Joe Melia as Joey Daly". Hvem? Og hvem? Forklaring følger senere.

Når det virtuelle tæppe går op, og handlingen begynder, overraskes de der kender den originale tekstudgave af *Stud*, ved at overvære et skænderi mellem Drebbler og Stangerson på et hotelværelse og Drebbler's efterfølgende genbesøg i madame Charpentiers pensionat og hvad dette ender med - Drebbler's flugt fra stedet i en cab. I bogen optræder denne del af handlingen først i kapitel 6, i Gregsons genfortælling af sin afhøring af madamen.

"Don't tell it, show it," som man siger på new-dansk. Et andet trick er at anbringe et spændende anslag i begyndelsen af værket, så læseren/seeren/tilskueren med det samme fristes til at hænge på. Filmens begyndelse er ikke som bogens, men den fungerer på andre præmisser end denne.

Scenerne i pensionatet udfolder den ubehagelige Enoch Drebbler sig som slesk forfører af husets datter, Alice Charpentier, både med ord og fangarme. Alice spilles af Edina Ronay, som Holmes-film-kendere husker fra hendes optræden i *A Study in Terror* fra 1965 med John Neville som Holmes, hvor hun spillede Jack the Rippers sidste offer, Mary Kelly. I rollen som Alice er den vellignende Edina udstyret med meget u-victorianske kunstige øjenvipper og en lyst til at føje Drebbler, som Alice ikke har i bogen. "How dare you talk to me in this way? (INSINCERELY) Get out!" siger underteksterne forklarende til seere som ikke kan tolke hendes halvt lukkede øjne og halvt åbne munds tavse tale.

Da hendes bror Arthur har jaget Drebbler ud af huset, springer forførelsen op i en cab som tilfældigvis (?) og meget belejligt netop kommer kørende i mørket, og kameraet følger nu køreturen hen til et hus som ikke er det hotel den berusede Drebbler tror han er på vej til, og kameraet viser nu det som manden bag Drebbler ser med sine øjne; en hånd med et tændt stearinlys og en trappe som Drebbler går op ad, fulgt af ham selv.

(For dem der husker miss Ronay i den netop nævnte Ripper-Holmes-film, minder trappeopstigningen om scenen hvor Mary Kelly venter på sin morders ankomst deroppe hvor trappen ender, filmet med samme kamerateknik. * Er dette sammentræf mon tilfældigt, eller kan det være Edina's tilstedeværelse i begge scener som har bestemt det?)

Da de to personer er kommet op på førstesalen, fortsætter proceduren; det er kun den ene persons krop og ansigt man ser. Et undrende, bange ansigt. Den anden er stadig kun en hånd med et lys. Scenen skifter til en bobby på gaden, i baggrunden huset med et flakkende lys på første sal. Betjenten betræder huset og bestiger trappen. På førstesalen ligger en ubevægelig skikkelse, og på væggen over den står der skrevet RACHE med meget dekorative bogstaver. Tiden er inde til at bringe Sherlock Holmes ind i filmen, 7½ minut efter starten. Meget kort tid som er tætpakket med god udnyttelse.

Et skarpt klip fra ét rum til et andet; den lille, hyggelige stue i Baker Street 221B. Det første man ser, er avisen *The Times* holdt op foran et ansigt, og så høres en stemme der siger: "I've never read such boastful nonsense!" Ansigtet er Holmes' ser man da avisen sænkes, og stemmen er Watsons. Han har lige læst en artikel i et blad, og han kan ikke holde fortørrelsen i sig:

"This fellow insists, that by a person's fingernails, his coat sleeves, boots, shirt cuffs, knees of his trousers, that any halfway intelligent man can tell at a glance the trade to which he belongs. I admit that you sometimes surprise me with your remarkable powers of observation, but even you would never make such a generalisation."

Men det vil Holmes naturligvis, og det har han da også gjort, da det er ham der har skrevet artiklen med titlen "The Book of Life", der kan læses et længere uddrag af i det litterære forlæg for filmen - bogen *A Study in Scarlet*.

Nemlig i kapitel 2; som tidligere nævnt det ene af to vanskeligt filmatiserbare kapitler i starten af bogen. Kapitel 1, "Mr Sherlock Holmes" handler om Watsons kortvarige krigstjeneste i Afghanistan, hans tilbagevenden til London, hans møde med Holmes og de første uger af deres samliv i Baker Street 221B, hvor han anstrenger sig for at forstå sin særprægede sambo. Kapitel 2, "The Science of Deduction" er hans første lektioner i Holmes' særlige evne til observation og følgeslutninger. (At Holmes' "deduktioner" retteligt burde kaldes "induktioner" skal ikke debatteres her).

I bogen tilskriver Holmes dog ikke "any halfway intelligent man" den beskrevne evne, men mere forståeligt "the competent inquirer", altså en person af hans egen sjældnere type. Bogen siger heller ikke "such boastful nonsense", men det mere originale og musikalske "what ineffable twaddle".

* I min artikel "Gengangere på lærred og skærm" i *Sherlockiana* 2011, nr. 3-4, beskrives denne scene på s. 33f.

Et udtryk det er værd at huske på og anvende ved visse lejligheder.

Intimscenen med Holmes og Watson varer kun 3½ minut, og i den tid oplever tilskueren en uddragelse af essensen af kapitel 2, med inddragelse af replikker fra bogens tekst. Holmes' sidste nummer i scenen er hans afkodning af manden der bringer ham brevet fra Gregson og Lestrade: Han er en pensioneret marinesergent. Og med Holmes' forklaring på hvordan han kunne vide det, er de to bofæller ude ad døren til Baker Street 221B og på vej til Lauriston Gardens 3, et mordsted. Efter 11 minutters forspil i seks scener begynder første akt. Det er godt og økonomisk gjort.

Resten af filmen gennemspiller resten af romanen i småbidder, scene for scene, med autentiske replikker man husker fra originalteksten. Den bedste og mest legendariske er uden tvivl Holmes afsluttende bemærkning om skriften på væggen: "And Lestrade, don't waste your time looking for a Miss Rachel. The word 'Rache' is German for revenge". Meget tæt på den originale formulering.

En anden detalje ved replikkerne man kan glæde sig over, er at Holmes på intet tidspunkt siger ordet "elementary", som ellers er næsten uundgåeligt i filmatiseringer, ofte afsluttet med "my dear Watson". I stedet for "elementary" er Holmes' kommentarer til sine brillante følgeslutninger her f.eks. "simple", "child's play" og "commonplace."

En anden kliche som tv-filmene lykkeligt undgår, er at Holmes ikke ses i nærheden af en deerstalker. Holmes og Watson tager hjemmefra iført skødefrakker og klædelige høje hatte. Gentlemen med stil.

Tre korte replikker må være gådefulde for seere der ikke kender originalteksten. På vej ud fra afhøringen af betjent Rance (som i bogen sker i kapitel 4) siger Holmes: "I shall be late for my concert." Og nogle minutter senere nævner Watson "my Afghan experience" (filmens eneste oplysning om krigsoplevelser, som indleder romanen og fører frem til hans bekendtskab med Holmes), og derefter spørger han: "How was the concert?" Med en udtryksfuld gestus svarer Holmes: "Magnificent!" Kort efter forklarer Holmes om den annonce han har sat i avisen for at lokke morderen i en fælde: "I had this announcement placed on my way to the concert."

Koncert? Hvilken koncert? Vi hører intet mere om den. Kun fordi vi (læserne af denne sætning) kender originalen, ved vi at det drejer sig om en eftermiddagskoncert med violinvirtuosen Wilma Norman Neruda, hvis dobbelte efternavn som regel stavedes med bindestreg. At gåden ikke forklares i filmen skyldes måske den stramme produktionsplan. Forklaringen kan være klippet ud ved en fejl.

Vi hører intet om den koncert, men denne filmudgave af *Stud* giver os en anden musikoplevelse, som ingen rødder har i den conaniserede tekst. Holmes annonce handler om en vielsesring som hævdes fundet på vejen uden for mordstedet. Meningen er at den skal lokke morderen op i Baker Street-lejligheden. Og en person bliver virkelig lokket derop. I teksten er det en gammel kvinde, en "Mrs. Sawyer", som udbreder sig i en løgnehistorie om sin datter Sally, der har tabt ringen og er nervøs for ægtemandens vrede. Da kvinden går, følger Holmes efter hende, og da han opdager at hun må være sprunget ud af en kørende droske for at

undslippe ham undervejs, konkluderer han at "hun" må have været en ung mand; "an incomparable actor".

Det samme sker i filmen, blot er scenen meget kortere, replikudvekslingen reduceret til nogle få telegramsætninger, og "kvinden" opgiver intet efternavn. Den "enestående skuespillers" ansigt ses kun i nærbillede i to sekundlange klip for ikke at risikere en alt for nem afsløring af forklædningen.

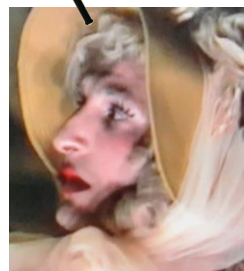

Men konklusionen på episoden er den samme. Peter Cushing's Holmes forfølger "kvinden" og demonstrerer synligt sin dygtighed i at springe op bag på en kørende drosche. Da Watson bagefter hører rapporten om den uheldige forfølgelse og bemærker Holmes' ærgrelse, konkluderer han: "It's nothing to be ashamed of. Even I was deceived. Remarkable performance."

Ordet *performance* kan bl.a. betyde både præstation og forestilling, og da Holmes hører ordet, spærrer han øjnene op og udbryder: "What did you say?" Han har fået en ide!

Brat klip til næste scene: På scenen i en musichall synger en herre, klædt i en kvindelig cykelbuksedragt og udstyret med kyse, paryk, læbestift og øjenvipper som er større end Alice Charpentiers, en sang om at være en cyklende pige og hvordan mændene reagerer på det fristende syn. I samtiden har den været vovet, i dag bare fjollet.* Men den udføres dygtigt af den syngende herre.

I kulissen står Holmes og Watson og iagttager sangeren, og han får øje på dem og reagerer nervøst. Da sangen er færdig, skynder han sig ud af scenen, og Holmes tiltaler ham undervejs: "May I have a word, Mr Daly?" Han fortsætter om bag et skærmbret og begynder at skifte kostume og maske til sit næste nummer. Samtidig afhører Holmes ham og får oplyst at Daly er blevet kontaktet på et værtshus af en ukendt mand der var imponeret over hans drag-nummer men var sikker på at Daly ikke kunne illudere lige så overbevisende som en kvinde hvis det ikke skete på afstand og på en scene. Manden lokkede med et væddemål: fem pund til Daly hvis han kunne forklæde sig og hente en fingerring og bagefter aflevere den til den fremmede. Daly vandt væddemålet men kendte ikke den fremmedes identitet. Men Holmes kendte allerede mandens udseende og ville snart kende hans navn.

*Sangen hedder "Salute my Bicycle!" og skyldes makkerparret Harrington og Le Brunn. De skrev den til deres faste kunde, musichall-stjernen Marie Lloyd (1870-1922), og den var en stor succes for hende, når hun fremførte den på scenen iført den påklædning som nævnes i første vers og kan ses på forsiden af sanghæftet og på Dalys krop i filmen. Cykeldragten var ét eksempel på det tøj som *The Rational Dress Society*, stiftet i 1881, arbejdede på at tilbyde kvinder som en mere kropsvenlig påklædning end tidens mode dikterede. Dragtens mest chokerende detalje var de synlige strømpeben. Maries cockney-humoristiske sange havde ofte sjofle pointer; fx var "spike" i første vers et let gennemskueligt slangudtryk for det mandlige kønsorgan. Sangen er fra 1895 og derfor ikke samtidig med handlingen i *A Study in Scarlet*, som udspringer sig i 1881.

Episoden og personen er opfundet til filmen men er meget virkningsfuld. Fra den gamle kvinde træder ind ad døren til Baker Street-lejligheden, til den omklædte Daly tager afsked med Holmes og Watson, går der kun seks overraskende og underholdende minutter. Og så kom forklaringen på titelsekvensens gåde - "Joe Melia as Joey Daly". I 1983 var den dygtige Melia (1935-2012) i øvrigt en glimrende Jonathan Small i en tv-version af *The Sign of Four* med Ian Richardson som Sherlock Holmes.

Resten af filmen afspiller et blot 15 minutter langt koncentrat af resten af romanen, dvs. 9 kapitler, hvoraf 5 ikke skyldes Watson men den anonyme forfatter af Utah-kapitlerne. Disse sidste genfortælles på mindre end ét minut i den anholdte morders tilståelse til sidst i filmen.

Den første halvdel af filmens finalekvarter varmer op til anholdelsen af den mand som Holmes nu ved hedder Jefferson Hope. Det første 1½ minut er fyldt med drabet på Stangerson på hans hotelværelse og Lestrades klodsede entré.

I resten af halvdel er scenen lejligheden i Baker Street. Først snakker Holmes og Watson om sagen, så stormer "politets Baker Street-afdeling", fire gadedrenge, ind i lejligheden, Holmes giver lederen Wiggins besked på at finde en bestemt cab, og de farer ud igen. Deres tilstedeværelse har kun varet 45 sekunder; nok til at man kan se at Wiggins er et hoved højere end de tre andre. Han blev spillet af den dengang 24-årige Tony McLaren, som siden blev tv-producer. I Cushing-episoden *The Sign of Four* var han igen Wiggins.

Så træder Lestrade og Gregson ind, den første med to piller fra Stangersons bord. Holmes tager dem og analyserer dem. I bogen lokker han sin værtindes syge hund til at sluge dem og observerer hvad der sker. I filmen udfører han en kemisk undersøgelse som viser at den ene pille er harmløs og den anden er dræbende. En visualisering af denne sætning i bogen ville nok have været for grim at se i fjernsynet: "Alle hundens lemmer skælvede i krampetrækninger, og den lå så stiv og livløs som var den blevet ramt af lynet."

Nu kommer Wiggins tilbage og siger at cabben står nede på gaden. Holmes siger at han skal bede kusken komme op. Da dette sker, giver Holmes kusken håndjern på, og morderens ansigt ses nu for første gang.

Sidste halvdel af filmens finalekvarter indledes med et sceneskift til en celle på en politistation, hvor Holmes og Watson lytter til Jefferson Hopes tilståelse. Da beretningen når frem til det første mord, klippes der væk fra scenen i cellen, og historien færdiggøres ved at fortsætte den dramatiserede fremstilling som blev afbrudt 7½ minut efter filmens start. Det filmede klimaks varer 160 intense sekunder og slutter med Drebbers død. Så klippes der tilbage til cellen, hvor Hope fortæller færdigt. Hans slutreplik er at han ikke myrdede sine ofre; han henrettede dem. I filmens sidste sekunder dør han på vej til celledøren, hvor en betjent venter.

Denne filmudgave af *A Study in Scarlet* er den bedste af dem jeg har set. Historien er komprimeret, men det meste er med, også autentiske replikker, og scenerne med Ronay og Melia er glædelige overraskelser for dem der kender historien i forvejen. Plus: Peter Cushing og Nigel Stock er aldeles fremragende som Holmes og Watson. 🧑🏻🚲

Salute my Bicycle!

By J. P. Harrington & Geo. Le Brunn

You see I wear the Rat'nal Dress,
Well, how do you like me? eh, boys?

It fits me nicely, more or less -

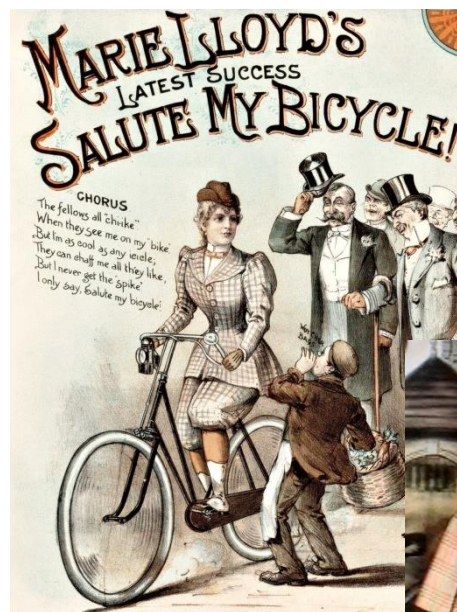
A little bit tasty! eh, boys?

When on my "bike" I make a stir,
girls cry, "My word!" Men cry, "Oo-er!"

And in the garb they scarce can tell
whether I'm a boy or "gell."

The fellows all "chi-ike" / when they see me on my "bike,"
but I'm as cool as any icicle;

They can chaff me all they like, / but I never get
I only say, "Salute my bicycle!"

If I got down to drink, like men,
it 'ud look a bit sultry, eh, boys?
I'll bet I'd have an audience *then*,
and look a bit saucy, eh, boys?

But there's one thing makes me perspire,
that's when I go and "bust my tyre."

And people give me looks that freeze
when I'm walking home in *these!*

The fellows all "chi-ike" / when they see me on my "bike,"
but I'm as cool as any icicle;

As I fly the boys all shout, / "Does your mother know
I only say, "Salute my bicycle!"

You've seen me riding in the streets -
Well, how do you like me, eh, boys?

The way I use my hands and feet's
a little bit tricky, eh, boys?

But oft I feel my anger rise
through hearing vulgar people's cries.

I sometimes wish myself in rags
when the boys shout, "What cher, *bags?*"

The fellows all "chi-ike" / when they see me on my "bike,"
but I'm as cool as any icicle;

Then some spooney cove says this - / "Marie, I should
But I only say, "Salute my bicycle!"

Spøgelseshunden som papfigur

Af Mikkel Lund

Mit gamle dukketeater, som både rummede sætstykker fra *Baskervilles Hund* og rekvisitter fra *De tre Musketerer*, havde en faldlem i teatrets konstruktion, som passer til Dumas' historie, hvor D'artagnan på et tidspunkt undslipper nogle soldater.

Men det er først og fremmest bearbejdelsen af *Baskervilles Hund* som komedie, denne artikel skal handle om.

Dukketeatret samt drejebog udkom i 1943, altså under 2. verdenskrig, så der er visse redaktionelle ændringer i denne tekst, som kun er 45 sider lang. Man skal derfor tænke på, at den selvfølgelig er stærkt reduceret i forhold til den oprindelige, som er 170 sider lang.

Der bliver fra sir Henrys side gjort meget grin med Holmes i denne version, endda mere end man kan finde fra Storm P.s hånd. Når Storm P. har gjort sig lystig over Holmes, har det altid været med en kærlig undertone. Samme gør sig ikke helt gældende i denne detektivkomedie.

Holmes selv udtrykker sig i visse replikker også i en noget hårdere tone over for Watson, end han gør conanisk. For eksempel i slutningen af tredje akt, hvor han nærmest befaler Watson at gå ovenpå for at pakke sin kuffert med ordene: "Watson, gå op og pakke deres kuffert". Det minder denne skribent om et replikskift i *Matador* med ordlyden: "Kan han gå op og pakke sig", udtalt af enkefrue Fernando Møhge.

Figurene og sætstykkerne er der ikke noget at udsætte på. De er stemningsfulde og smukt udformede.

Teksten er en blanding af replikker og regi, som naturligvis gør, at den brydes op og derved til tider mister noget af den spænding som er i den oprindelige roman.

Til drejebogens forsvar skal dog siges, at den har nogle af de conaniske bemærkninger med, inklusive bemærkningen om, at Watson måske ikke selv er et geni, men har evnen til at stimulere genier.

Et andet eksempel på dette er, da Holmes siger til både sir Henry og Watson, at han har billetter til *Huguenotterne* til den følgende dag.

Umiddelbart før denne afsluttende bemærkning i stykket spørger Sir Henry spottende Holmes, om han drager nye slutninger, og det mener denne artikels forfatter er et af drejebogens forsøg på at gøre grin med Holmes.

Holmes afsluttende bemærkning: "Hvad behager, jeg var vist ikke rigtig nærværende", smager mere af politibetjent Slack i miss Marple, end det det smager af ægte conanisk dialog.

I denne bearbejdelse drikkes der betydeligt større mængder te, end der er tid til i den oprindelige historie. Men man kan som ovenfor nævnt bemærke, at tiden hvori den er

skrevet, ikke har haft til hensigt at få folk til at føle utryghed, men måske snarere har til hensigt at indgyde en hyggelig stemning.

Overordnet følger drejebogen den oprindelige historie, men tager sig dog nogle kunstneriske friheder i løbet af stykket. Eksempelvis er Stapleton formynder for Beryl Carnayway, hvor de i bogen er gift og derfor begge har efternavnet Stapleton.

Til ros for drejebogen nærmer sproget sig Doyles hen mod afslutningen, hvor det i starten må ses som værende en smule mere komisk.

Det er tankevækkende at 1940'erne naturligvis har været en tid med mange taler af Churchill, og blandt mange notabiliteter var han faktisk en af dem, som satte Conan Doyle særdeles højt. Men igen er stykket nok snarere beregnet til hygge i en svær tid, snarere end at være ment som en tro version af Doyles berømte bog.

Man må ligeledes rose drejebogen for sin grundighed i forhold til beskrivelser af, hvorledes figurer og scenografi fungerer og bevæges. Dette gør det i særdeleshed nemt for almindelige mennesker, som blot er glade for at spille amatørteater og hygge sig med dette.

En pudsighed i dialogen er, at Sir Henry to steder i teksten udbryder "for pokker" og ikke "for fanden", hvilket i denne skribents udgave - formentlig ved hjælp af udstregninger - er foretaget af skribentens far.

I samme periode udkom *Illustrerede Klassikere*, som ligeledes indeholdt forkortede udgaver af bl.a. *Hamlet*. Med andre ord var Doyle ikke den eneste af de store forfattere som måtte lide den tort at blive forkortet og folkeliggjort.

Alt i alt har det været en fornøjelse at finde dukketeatret frem af gemmerne igen og at gense hvor meget spænding og humor det er muligt at skabe med blot nogle få muligheder inden for så begrænsede muligheder som en lille tekst og nogle udklippede papfigurer kan skabe.

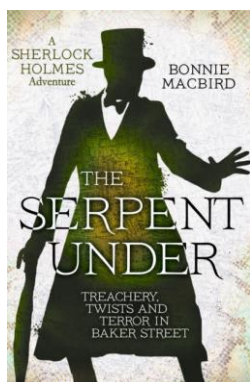
Papfigurerne fremstår den dag i dag flottere end historiens afsluttende bemærkning.

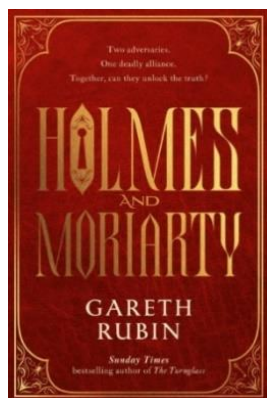
Bøger til DIN tid på året

Af Michael Skov Lambek

I tidligere år kunne man erhverve sig nye bøger om den gamle Mester, bl.a. i **Bonnie MacBirds** fine serie, men dette år må man desværre undvære - men heldigvis kun til lige efter nytår med Helligtrekonger og Mesterens fødselsdag i januar 2025: Da udkommer nemlig hendes længe ventede sjette pastiche, *The Serpent Under: Treachery, Twists and Terror in Baker Street* (på Collins Crime Club), og som sædvanligt er det mord, jalousi og bedrag, der ligger og slanger sig under de tre samholdende historier, der skulle udgøre denne bog.

Gareth Rubins *Holmes and Moriarty* (eller *Watson and Moran*, som den rettelig burde hedde) er den nyeste roman (udgivet af Simon and Schuster) endosseret af The Conan Doyle Estate™. Og den er udkommet! Andre forfattere såsom Horowitz og Gaiman har set parallellen mellem de to skurke og vore to helte, men i Rubins bog ved man fra begyndelsen, hvem der er hvem: de to medhjælpere, den altid elskværdige gentlemanddoktor og den voldsparate psykopatgangster, skiftes til at skrive kapitler om hver deres herres

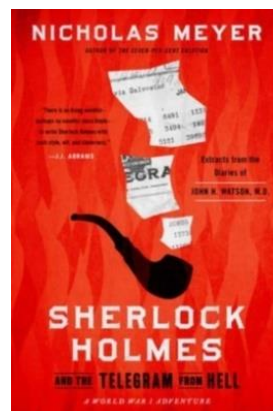
møve sig ind på Londons kriminelle marked.

Rubin-romanen udgøres således af disse to mindre sager (et format, som altid har klædt Holmes godt), der snart viser sig ikke blot at være indbyrdes afhængige, men ligefrem at relatere til ét samlet, endnu større sagskompleks, der tager sit dramatiske højdepunkt på de svejtsiske bjergtinder: et yderst komplekst kompleks, der leder tankerne hen på andre af Doyles skabninger, f.eks. Prof. Challenger og andre af Doyles forfatterkolleger, f.eks. H.G. Wells - og førortalte Gaiman: den videnskab, der omtales og anvendes, er nok science, men minder mere om science fiction!

Rubins forrige roman var ellers en litterær tour de force inden for kriminalgenren, *The Turncoat*, som er to forbundne fortællinger, der kompletterer hinanden og som kan læses i vilkårlig rækkefølge: en gedigen gotisk gyser sat i 1880'ernes England om en tæte-bêche-bog, hvis hemmeligheder en privatdetektiv skal opklare i 1930'ernes Kallifornien: ikke mindre end genial!

Seneste pastiche fra den skelsættende redaktør bag *The Seven-Per-Cent Solution* o.a. er **Nicholas Meyers** *Sherlock Holmes and the Telegram from Hell*, netop udkommet fra den amerikanske forlægger, Mysterious Press, under Norton-forlaget.

Denne gang er det ikke en ung, kokainafhængende Sherlock, der møder en ung, kokainafvænnende Sigmund, men derimod en gammel Holmes, der troede, at hans afskeds-Bow med afsløringen af Von Borks spioncentral netop var dét: hans sidste bidrag til imperiets overlevelse på dørtærskelen til Den store Krig! Men nej: i 1916 skal Kaiserens malevalente, hemmelige komplot om at forhindre Wilsons neutrale USA i at gå ind i Krigen på de Allieredes side nemlig afværger i sin vorden - og hvem bedre til dét end SH? Så efterretningstjenestens M sender sporenstregts sin aldrende engelske spion og hans trofaste amanuensis på spionageopdrag til Amerika: både nord og syd for *the border*. Holmes' hemmelige mission er som i SCAN at aflure - og som i DANC at afkode - et fatalt helvedestelegram som sit allersidste sidste buk!

Endnu en gang finder flere historiske personer vej til Meyers velskrevne fabulering over Watsons dagbogsnotater, bl.a. Roger Casement, J. Edgar Hoover, og Alice Roosevelt, i en hektisk handling med tråde til flere af de dengang stadig store imperier, England, Tyskland, Rusland, og de nordamerikanske stater... Og jo, Meyer kender skam sin politiske verdenskrigshistorie, og hvordan man gør den slags levende og ledæst i romanform: meget af hvilket læses som en klog, historisk kommentar til nutidens geopolitiske situation.*

Faktisk har det forløbne år 2024 været overraskende givtigt på den conaniske bogfront herhjemme, idet det har budt på hele syv udgivelser på dansk om Holmes eller Doyle: Fibæk

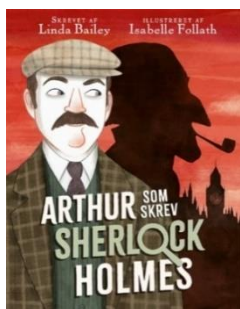
Jensens bog (også på engelsk) blev omtalt i forgangne nummer af bladet, og her følger resten. Blot pudsigt at notere sig, at herhjemme er, hvad førhen har været opfattet som klassisk kriminallitteratur af en vis standard, nu udelukkende et fænomen for børn (børnebøger) og barnlige sjæle (tegneserier)! Ergo også pudsigt, at man som seriøs samler af dansksproget sherlockiana nu må hellige sig at investere i den slags litteratur; men det kan jo være, at der en dag kommer bør-

*Ofte kommenteret i Meyers idiosynkratiske fodnoter.

nebørn, som jo så ved, hvilke bøger de kan låne på biblioteket. Det kommunale.

Linda Baileys *Arthur som skrev Sherlock Holmes* (Gads Børnebøger 2024) er oversat fra *Arthur Who Wrote Sherlock*, 2022, af Julie Rotne og illustreret af Isabelle Follath.

Hvad hvis du skrev en historie om en detektiv - og han blev den mest berømte detektiv i verden! Det ville da være fantastisk - eller ville det? Arthur elskede historier, og det hjalp ham gennem en fattig barndom og ungdom, som både blev tilbragt på kostskole langt hjemmefra og ude på de store have. Han blev uddannet læge, men det var svært at få patienter, måske fordi han i virkeligheden hellere ville skrive historier. Og det gjorde han. Han skrev mange. Rigtig mange. Og han sendte dem ind til forskellige forlag. Mange forlag, før han endelig fik udgivet en historie om den geniale detektiv Sherlock Holmes. Folk elskede hans detektivhistorier. Det gjorde Arthur også. I hvert fald i begyndelsen ...

Alex Woolfs *Escape Room-Eventyr: Sherlock Holmes' største sag - Spændende, interaktiv Escape Room-bog* (Legind 2024) er illustreret af Sian James og oversat fra *Sherlock's Greatest Case* (Arcturus 2023) af Morten Pedersen.

I denne spændende Escape Room-bog er det DIG, der skal finde frem til den rigtige løsning. Det er DIT helt eget interaktive eventyr! DU skal spille rollen som Sherlock Holmes, verdens mest geniale detektiv. DIN mission: at finde og hente den stjålne Musgrave-diamant tilbage til museet og forhindre superskurken Moriarty i at udføre sin djævelske plan. Først skal DU finde spor ved hjælp af DINE skarpe øjne og DIN snedige hjerne, og derefter skal DU vælge de rigtige svar undervejs i historien. Kan DU løse mysteriet, inden tiden løber ud for DIG - og inden DU bliver træt af, at forlaget insisterer på at stave DINE pronominer med stort?

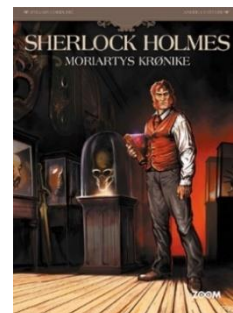
Ali Standish's *De utrolige historier fra Baskerville Hall* (KRABAT 2024) er oversat fra *The Improbable Tales of Baskerville Hall - Book 1* af Helle Perrier og med forsideillustration af Iacopo Bruno.

Da den unge Arthur Conan Doyle bliver tilbudt en plads på Baskerville Hall - en hemmelighedsfuld skole for ekstraordinært begavede børn - er han henrykt. Nu får han måske muligheden for at ændre sin families skæbne. På skolen bliver han hurtigt venner med den modige Irene Eagle og Jimmie Moriarty, der nemt kan hamle op med den kvikke Arthur. Sammen opdager de, at Baskerville Hall er fyldt med mystiske væsner og sære hændelser.

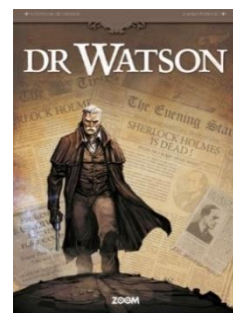

Arthur får også hurtigt fjender. Fjender der er ude på at få ham smidt ud fra skolen ... eller værre. Ergo, tænk: Y.A. Enola møder The Irregulars på Hogwarts! Denne bog udgives også i samarbejde med The Conan Doyle Estate™, og næste bind i serien, *The Sign of the Five*, kommer senere.

Siden 2010 har forlaget ZOOM udgivet snart 600 nye og gamle tegneserier, med Michael Gabelgaard Nielsen som den redaktør, der gør sit for at gøre sine hoser grønne for at holde Mesterens navn i samme kulør ved at publicere flotte franske tegneserier i flotte farver (bl.a. grøn) og store, stive bind. I år har han således udgivet det syvende samlebind med **Sylvain Cordurié & Andrea Fattoris** *Sherlock Holmes: Moriartys krønike* (Zoom 2024), der indeholder: 15. og 16. bind *Les Chroniques de Moriarty* redigeret og oversat af Gabelgaard Nielsen. Moriarty er død. Er han ikke? Eller blev han fanget i en anden portal, da han åbnede Necronomicon-bogen? Her er historien om, hvad der skete med Sherlock Holmes' ærkefjende, da han åbnede Lovecrafts okkulte bog.

Og det ottende af ZOOMs samlebind indeholder **Stéphane Betbeder & Darko Perović's** *Dr Watson* (Zoom 2024), doktorens eget eventyr under detektivens fravær oversat fra *Le Grand Hiatus partie 1 & 2* og redigeret af Gabelgaard Nielsen. Holmes er død, og Dr. Watson sørger samtidig over, at han har svært ved at acceptere, at hans ven er borte. Han opdager en diabolisk intrige iværksat af Moriarty, men er det, som han har opdaget, virkelighed eller blot indbildning?

Og endelig er **Félix/Janolle/Delfs** *Arsène Lupin imod Sherlock Holmes* (Zoom 2024) udkommet: skrevet af Félix; bearbejdet af La Barre-Y-Va fra Maurice Leblanc; tegnet af Janolle; farvelagt af Delf; oversat af Per Vadmand; og endelig redigeret og udkommet i en fin stor hardback af Michael Gabelgaard Nielsen. Arsène Lupin, en gentleman-mestertyv, som også er mester i forklædninger. Sherlock Holmes, en mesterdetektiv - også mester i forklædninger. Forklædt som den gamle ægyptolog Fortuné Bonnard modtager Arsène en gæst, der præsenterer sig som ... Arsène Lupin! Han beder ham om at dechiffrere en mystisk talrække. Han lader sin trofaste Grognard skygge ham, og det viser sig, at manden, der har stjålet hans identitet, hedder Maurice Guercin. Han er gift med den rige Garance Montessieux, hvis nyligt afdøde bedstefar var kendt som en ivrig alkymist. Men hvor - og ikke mindst *hvornår* - kommer der nogen ind i billedet, der hedder Sherlock Holmes??

